

“The Principle of Formal Parallelism” or “The Principle of Congruent Form” in Turkish Administrative Law

Türk İdare Hukuku'nda Yetki ve Usulde Parallellik İlkesi

ABSTRACT

In the Turkish Administrative Law, some principles may be applied under the statutory power, others may have been put forward as jurisprudential and implemented by public authorities. One of the important administrative procedural principles is the principle of formal parallelism or called the principle of congruent form as being mostly applied as a result of judicial decisions. The principle of formal parallelism sets forth that “statutory instruments shall be construed as including a power to revoke, amend or re-enact them, subject to the same conditions as applied to the making of them”.¹ In this article, the principle of formal parallelism and the concepts of authority and

ÖZET

Türk İdare Hukuku'nda yer alan çeşitli ilkelerden bazıları kodifikasyon çalışmaları ile mevcut mevzuat hükümleri arasında yerini almış, bazıları ise Danıştay kararları çerçevesinde içtihat olarak ortaya konulmuş ve idari birimler tarafından uygulanmaya devam edilmiştir. Bu şekilde, mevzuat hükümleri arasında yer almamakla beraber Türk İdare Hukuku'nun önemli ilkelerinden biri yetki ve usulde paralellik ilkesidir. Yetki ve usulde paralellik ilkesi, bir işlemi değiştirmeye, ilga etmeye veya geri almaya yetkili makamın idari işlemi tesis eden makam olduğu ve bu işlemin tesis edilmesinde uygulanan usulün, işlemin değiştirilmesi, ilga edilmesi veya geri alınmasında da geçerli olmasını ifade etmektedir.¹ Bu ma-

procedure will be evaluated under the decisions of the Council of State.

KEYWORDS: Administrative Procedural Act, Authority, Competence Procedure, Principle of Formal Parallelism, Principle of Congruent Form

I. INTRODUCTION

IN MANY COUNTRIES, STATUTORY INSTRUMENTS ARE APPLIED in determining general principles of law based on the principle of legal certainty, which clarifies that administrative acts subjected to certain rules as much as possible is crucial from the perspective of the rule of law and natural justice.

In the Turkish law, albeit the provisions articulating procedures in cases such as tender, taxation and disciplinary actions, specific administrative procedural law has not yet been regulated including the general procedures and principles to be applied to administrative acts. However, there are certain procedural principles that are settled in our administrative law developed under case law. One of the most important principles is the principle of formal parallelism, which is expressed in Latin as “*Unumquodque dissolvatur eo modo quo colligatur*”.²

The principle of formal parallelism is also evaluated separately as “parallelism in authority” and “parallelism in procedure” in Turkish doctrine and in the case law, particularly under the State of Council.

The principle of formal parallelism, which is also called as “parallelism principle”³ developed by judicial bodies, states that an administrative body which is authorized to carry out an administrative act is also entitled to withdraw, remove or change the same act on condition that applying the same procedural rules in cases where there is no regulation in legislation.⁴ In the light of this definition, firstly, the definition of administrative act and administrative authority and procedure will be discussed briefly below and then the concepts of competence and procedure in the administrative process and finally the guidelines and application area of the principle will be examined in order to be able to fully understand this principle.

kale çerçevesinde de yetki ve usulde paralellik ilkesine ilişkin birtakım hususlar, yetki ve usul kavramları, Danıştay’ın söz konusu ilke doğrultusunda vermiş olduğu kararlar ele alınacaktır.

ANAHTAR KELİMELER: İdari İşlem, Yetki, Şekil, Usul, Yetki ve Usulde Paralellik İlkesi, Koşutluk İlkesi

I. GİRİŞ

DARI FAALİYETLERİN MÜMKÜN OLDUĞU KADAR YEKNESAK şekil ve usul kurallarına bağlanmasının, gerek hukuk teorisi, gerek hukuk politikası açısından zorunlu ve faydalı olduğu kabul edilerek, birçok ülkede bu anlamda genel ilkelerin tespiti yoluna gidilerek pozitif hükümler konulmuştur.

Hukukumuzda, idarenin faaliyetlerini nasıl yerine getireceği noktasında farklı kanunlarda ihale, vergilendirme, disiplin işlemleri gibi konularda belli usuller getirilmiş olsa da, idarî işlemlerin yapılmasında uygulanacak genel usul ve esasları düzenleyen bir idari usul kanunu bulunmamaktadır. Ancak yargı içtihatlarıyla idare hukukumuzda yerleşmiş bulunan bazı usul ilkeleri mevcuttur. Bu ilkelerin en önemlilerinden biri de Latince’de “*Unumquodque dissolvatur eo modo quo colligatur*” olarak ifade edilen yetki ve usulde paralellik ilkesidir.²

Yetki ve usulde paralellik ilkesi, doktrinde ve Danıştay kararlarında, iki unsurda da aranan “yetkide paralellik” ve “usulde paralellik” olarak da değerlendirilmektedir.

*Koşutluk ilkesi*³ olarak da anılan ve yargı organlarıncı geliştirilmiş olan yetki ve usulde paralellik ilkesi, Anayasa ve kanunlarda aksi yönde bir düzenleme bulunmayan hallerde, bir idari işlemi yapmaya yetkili olan makamın veya organın söz konusu işlemi geri alma, kaldırma, değiştirme ve düzeltme konusunda da aynı usullere tabi olmak kaydıyla yetkili olacağını ifade etmektedir.⁴ Bu tanım ışığında, söz konusu ilkeyi tam manasıyla kavrayabilmek adına, aşağıda öncelikle idari işlem, idari anlamda yetki ve usul tanımları ele alınacak olup, sonrasında idari işlemde yetki ve usul kavramları ile nihayet ilkenin esasları ve uygulama alanı incelenecektir.

II. THE CONCEPT OF ADMINISTRATIVE ACT, COMPETENCE AND PROCEDURE IN ADMINISTRATIVE LAW

A. The Concept of Administrative Act

The first concept which should be evaluated at first is the concept of administrative act, because the principle of formal parallelism relates an issue when an administrative authority establishes a transaction or amends, removes it afterwards.

An administrative act is a legal action of public authorities. Moreover, the Court of Disputes and the Council of State points out that “legal actions are unilaterally established in accordance with public law by public authorities and are applicable *ex officio*”.⁵ Similarly, the Turkish Constitutional Court indicates that an administrative act is a transaction made by a public institution or an administrative body taking part in the administrative organization and about administrative acts in the field of administrative law.⁶

II. İDARE HUKUKUNDA İŞLEM, YETKİ VE USUL KAVRAMLARI

A. İdari İşlem Kavramı

İşbu çalışmada ele alınacak olan yetki ve usulde paralellik ilkesinin, idari bir makamın idari bir işlem tesis etmesi ve sonrasında bu işlemin değiştirilmesi, kaldırılması ve geri alınması hallerinde söz konusu olması sebebiyle, ilk olarak ele alınması gereken kavram idari işlem kavramıdır.

İdari işlem, idari makam ve organların idare hukuku alanında kesin sonuç doğuran tek taraflı irade açıklamalarıdır. Uyuşmazlık Mahkemesi ve Danıştay tarafından ise idari işlem; “kamu kurum ve kuruluşları tarafından kamu hukuku kuralları uyarınca tek taraflı olarak tesis edilen ve re’sen uygulanabilir nitelikte olan hukuki tasarruflar.” şeklinde tanımlanmaktadır.⁵ Anayasa Mahkemesi’ne göre ise idari işlem, kamu kurumu ya da idare örgütü içinde yer alan bir idari makamca verilmiş ve idarenin idare hukuku alanında gördüğü idari faaliyetlerle ilgili olması gereken işlemdir.⁶

In the Turkish literature, only certain and executable administrative acts are regarded as “administrative transaction”. In that sense, preparatory actions, confirmative acts and structural (technical/ internal) measures are not evaluated as administrative act due to the fact that these are not certain and executable, and these cannot be subject to a case. The character of “unilateral” of administrative acts is a result of *puissance public* and have legal consequences on persons through legal actions that make administration visible outside. In conclusion, it is important to propose a general definition, legal acts including *puissance public* and changing legal status with unilateral act shall be evaluated as administrative act.⁷

Tek başına hukuki sonuç doğurmaya ehil işlemler, yani kesin ve yürütülebilir işlemler “idari işlem” olarak kabul edilmektedir. İdarenin bu bağlamda hazırlık işlemleri, görüş bildiren işlemleri ve iç düzen işlemlerinin kesin ve yürütülebilir işlemler olmaması dolayısıyla idari işlem olarak kabul edilmemektedir ve dava konusu edilmemektedir. Tek taraflı irade kullanımı, idarenin kamu gücü dolayısıyla sahip olduğu imtiyazlardandır ve idarenin dış âlemde görünümünü sağlayan hukuki muameleler vasıtasıyla bireylerde hukuki sonuçlarını doğurur. Dolayısıyla buradan hareketle genel bir tanım yapmak gerekirse, kamu gücü kullanımını içeren, idarenin tek taraflı iradesiyle hukuki durumda değişiklik meydana getiren işlemlerinin idari işlem olduğu sonucuna ulaşılabilir.⁷

B. The Concept of Competence in Administrative Law

The concept of competence is defined as authority to have power in accordance with law and under certain conditions.⁸ Moreover, that concept evaluated in the scope of administrative law means that administrative transaction as a mean of public power and directly related to persons, equality, fundamental right and freedoms, public money and goods shall only be made by authorities determined and constrained by law.⁹ In this respect, under the article 6 of the Turkish Constitution including the principle of sovereignty and under the article 123 proposing the fundamental principles of administration and administrative state, the statutory powers and duties shall be used in accordance with the law.¹⁰

As the character of *secundum legem* of administrative law, administrative authority shall act lawfully. In order to determine which administrative authority or body is authorized to carry out an administrative act, the concept of authority is examined in terms of place, time, subject and person. *Ratione personae* refers to a public authority that may act legal action, *ratione materiae* refers to which administrative authorities may take decisions on certain issues.¹¹ *Rationae loci* relates to the geographical area where an administrative authority can use its authority and *rationae temporis* means a time period which an administrative body can exercise its authority on a particular subject.¹²

C. The Concepts of Form (Forme) and Procedure (Procedure) in Administrative Law

In order to comprehend the principle of formal parallelism, another element which should be mentioned is the concepts of form and procedure. When an administrative act is carried out by an administrative authority, there are formal and procedural rules to be followed in legal terms. *Forme* means both the material form of administrative act and the procedure followed for such administrative transaction.¹³

An administrative act may be unlawful if it has not met the requirements of form in terms of applicable law. However, it may not be evaluated as voidable. It is important to analyse the distinction between substantive and secondary formal rules. In case of the violation of substantive rules, the consequences of administrative acts can be defeasible and moreover the subject-matter

B. İdare Hukukunda Yetki Kavramı

Yetki kavramı; kelime anlamı olarak bir görevi, bir işi yasa-ların verdiği imkânlarla göre, belli şartlarla yürütme-yi sağlayan hak, salahiyet şeklinde tanımlanmaktadır.⁸ İdare Hukuku tahtında değerlendirmeye tabi tutulan yetki kavramı ise kişileri, eşitlik kuralını, temel hak ve hürriyetleri, kamusal para ve malları doğrudan ilgilendiren ve kamu gücü kullanımının aracı olan idari işlemin, idari teşkilat içindeki herkes tarafından değil, yalnızca kanunla belirlenmiş ve sınırlanmış makamlar tarafından yapılabilmesini ifade eder.⁹ Bu doğrultuda yetki kavramı, Anayasa'da da kendine yer bulmuş ve Anayasa'nın egemenlik ilkesini düzenleyen 6. maddesi ile İdare ve İdarenin Esasları ana başlığı altındaki 123. maddesinde, yetki kavramının alelade kimselerce ve bir usule uyul-maksızın kullanılamayacağı belirtilmiştir.¹⁰

İdare hukukunda, tüm işlemlerde, işlemi yapan ma-kamın kanuni bir temele dayanması esastır. Bir idari işlemin yapılmasında hangi idari makam ya da organın yetkili olacağının belirlenmesi yer, zaman, konu ve kişi bakımından yetki ayrımlarıyla birlikte ele alınmaktadır. Kişi bakımından yetki, bir idari işlemin hangi kişi ya da makam bakımından yapılabileceğini ifade ederken, konu bakımından yetki, belli konulara ilişkin kararların hangi idari makam tarafından alınabileceğini ifade etmektedir.¹¹ Yer bakımından yetki, bir idari makamın konu yönünden sahip olduğu yetkiyi kullanabilecekleri coğrafi alana ilişkin olup, zaman bakımından yetki, bir idari makamın konu yönünden sahip olduğu yetkiyi kul-lanabileceği süreyi ifade etmektedir.¹²

C. İdare Hukukunda Usul ve Şekil Kavramı

Yetki ve usulde paralellik ilkesini açıklamak adına de-ğnilmesi gereken diğer bir unsur ise idare hukukunun usul ve şekil kavramlarına bakış açısıdır. Bir idari işlem bir idari makam tarafından gerçekleştirilirken uyulması gereken usul ve şekil kuralları mevcuttur. Şekil unsuru hem idari işlemin özünü oluşturan idarenin dış dünyaya yansımalarının maddi biçimi, hem de idari işlemin yapıl-masında izlenen usulü ifade etmektedir.¹³

Şekil unsuru dikkate alınmaksızın tesis edilen idari iş-lemelerde hukuka aykırılık mevcut bulunabilir. Ancak her şekil kuralına uyulmaması hukuka aykırılık teşkil etse dahi işlemin iptalini gerektirmeyecektir. Bu noktada analiz edilmesi gereken önemli husus asli ve tali şekil kurallarına aykırılık olarak yapılması gereken ikili ay-

can be revocable. On the contrary, the violation of secondary rules may not have results in legal actions itself. The violation of secondary formal rules may be called *minor formal mistakes* which may not result in the cessation of administrative actions.¹⁴

III. THE PRINCIPLE OF FORMAL PARALLELISM IN THE LIGHT OF THE DECISIONS OF COUNCIL OF STATE

As mentioned above, the principle of formal parallelism consists of two basic concepts as competence and procedure, and it is not necessary that these two concepts should include both aspects. In other words, although it is often seen in decisions of the Council of State– the principle may not always include two concepts. Implementation of only formal parallelism in competence principle or formal parallelism in procedure principle is quite common in practice.

A. The Principle of Parallelism in Authority

The principle of parallelism in competence states that an authority which is authorized to do a transaction is also authorized to make another transaction which is contrary to the previous one.¹⁵

For example, if an authority is given to a subordinate by law or delegation of authority, superior *hierarchical* cannot withdraw the transaction by replacing subordinate acts albeit the principle of hierarchy.¹⁶ This rule constitutes the prohibition on making transactions instead of

rından ibarettir. Asli şekil kurallarına aykırılık halinde idari işlemin sonuçları etkilenebilmekte hatta işlemin iptali söz konusu olabilmekte iken tali şekil kurallarına aykırılık söz konusu olduğu vakit işbu aykırılık işlemin kendisine bir etkide bulunmaz. Tali şekil kurallarına aykırılık için işlemin iptalini gerektirmeyen küçük şekil hataları da denilebilmektedir.¹⁴

III. DANIŞTAY KARARLARI IŞIĞINDA YETKİDE PARALELLİK, USULDE PARALELLİK VE YETKİ VE USULDE PARALELLİK İLKESİ

Yukarıda da değinildiği üzere yetkide ve usulde paralellik ilkesi, yetki ve usul olmak üzere iki temel kavramdan oluşmakta olup, birbirinden bağımsız bu iki kavramın bir arada bulunması gerekmemektedir. Bir başka deyişle –özellikle Danıştay kararlarında görülmekle beraber– ilke her zaman iki kavramı da içermeyebilir. Yalnızca yetkide paralellik ilkesinin veya yalnızca usulde paralellik ilkesinin uygulanması pratikte oldukça sık rastlanan bir durumdur.

A. Yetkide Paralellik İlkesi

Yetkide paralellik ilkesi, bir işlemi yapmaya yetkili merciin o işlemin tersini yapmaya da yetkili olduğunu öngörmektedir.¹⁵

Yetkide paralellik ilkesi çerçevesinde örneğin, bir idari teşkilat içerisinde mevcut bulunan hiyerarşik düzen çerçevesinde üstün, astın işlemleri üzerinde iptal yetkisine sahip olmasına ve iptal, işlemin geri alınması şeklinde

FOOTNOTE

1 H.W.R. Wade, C.F. Forsyth, *Administrative Law*, 8th Edition, Oxford, 2000, p. 853.

2 Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi*, V.1, 1st Edition, Bursa 2011, p. 306.

3 Turgut Tan, *İdare Hukuku (İdare Hukuku)*, Updated 6th Edition, Ankara 2017, p. 290; Şeref Gözübüyük / Turgut Tan, *İdare Hukuku V.1, Genel Esaslar*, Updated 7th Edition, Ankara 2010, p. 465 / 492;

Yıldızhan Yayla, *İdare Hukuku*, İstanbul 2011, p. 120; **Kazım Yenice / Yüksel Esin**, *Acıklamalı, İcraatlı, Notlu İdari Yargılama Usulü*, Ankara 1983, p. 46-48.

4 Şeref Gözübüyük, **Turgut Tan**, p. 465.

5 **Turgut Tan**, *İdare Hukuku*, p.224-224.

6 **Turgut Tan**, *İdare Hukuku*, p.224-224.

7 **Kemal Gözler**, *İdare Hukuku Dersleri (İdare Hukuku Dersleri)*, Bursa 2009, p. 266.

8 Up-to-Date Turkish Dictionary, www.tdk.gov.tr/ (Access Date: 19 October 2018).

9 **Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer**, *Türk İdare Hukuku*, 1st Edition, Ankara 2017, p. 419

10 The Constitution of the Republic of Turkey, "Article 6 - Sovereignty belongs to the Nation without any restriction or condition. The Turkish Nation shall exercise its sovereignty through the authorized organs, as prescribed by the principles set forth in the Constitution. The exercise of sovereignty shall not be delegated by any means to any individual, group or class. No person or organ shall exercise any state authority that does not emanate from the Constitution." "Article 123 - The administration forms a whole, with regard to its constitution and functions, and shall be regulated by law. The organization and functions of the administration are based on the

principles of centralization and decentralization. Public corporate bodies shall be established only by law, or by the authority expressly granted by law. Official Gazette dated 09/11/1982, numbered 17863 (repeating)

11 **Metin Günday**, *İdare Hukuku*, Ankara 2017, p. 169.

12 **Kemal Gözler**, *İdare Hukuku Dersleri*, p. 336-337.

13 **Emre Can**, *İdari İşlemin Şekil Unsuru*, İstanbul 2017, p. 12-13.

14 **Hüseyin Bilgin**, *İdari İşlemin Şekil Unsuru*, *Adalet Dergisi*, N.31, Y. 2008, p. 209.

15 **Yıldızhan Yayla**, p. 129.

16 **Kemal Gözler**, *Mahalli İdareler Hukukuna Giriş*, 1st Edition, Bursa 2018, p. 201.

17 Council of State 8th Chamber, decision dated 26.11.2013 and numbered E. 2013/5211 K. 2013/8692.

another authority. In this context, an administrative act which is made by subordinate, for example a decision of appointment, shall be revoked by the administrative authority in accordance with the principle of parallelism, unless there is no provision in law otherwise. In the decision of the Council of State dated 23.11.2013 and numbered E. 2013/5211, K. 2013/8692 relating to this matter as follows:

“The case relates to the cancellation of decision of the Municipal Committee regarding cancellation of business license, the closure of the workplace and punishing with administrative fine according to Law of Misdemeanour. It is unquestionable that the person authorized to issue licenses in the legislation is also the sole authority for the annulment of such licenses. Although there is no regulation on the contrary and business license which is issued by mayor must be cancelled by also mayor or an authorized officer in the light of principle of parallelism, despite the contrary arrangement to this principle in regulation, it was seen that cancelling of the license was established by the Municipal Committee, so there is no violation of law in terms of authority.”¹⁷

As it can be followed, the authority which made a transaction is also authorized to revoke such transaction according to the principle of congruent form. As mentioned before, any transaction which different authorities act unlawfully results in incompetence. Moreover, in the abovementioned decision, the relationship between a mayor and a municipal committee is considered

gerçekleşebilecek olmasına rağmen; bir yetki, kanunla veya yetki devri yoluyla asta verilmişse, üst astın yerine geçerek idari işlemi geri alamaz.¹⁶ Bu kural, “yerine geçerek işlem yapma yasağı”nı oluşturur. Bu kapsamda astın yaptığı bir idari işlem, örneğin bir atama kararı, kanunlarda aksi yönde bir düzenleme bulunmuyorsa yetkide paralellik ilkesi gereği yine aynı “ast” makamınca geri alınabilir. Konuya ilişkin Danıştay kararında, bu husus şöyle dile getirilmektedir:

“Dava, işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline, işyerinin kapatılmasına ve Kabahatler Kanununa istinaden idari para cezası ile cezalandırılmasına dair Belediye Encümeni kararının iptali istemine ilişkindir. Mevzuatında ruhsatları vermekle yetkili kılınan idarenin aynı şekilde bu ruhsatların iptali konusunda da tek yetkili olduğu tartışmasız olup, aksine bir düzenleme de bulunmadığından, belediye başkanınca verilmiş bulunan işyeri açma ve çalışma ruhsatının yetkide paralellik ilkesi uyarınca yine belediye başkanı ya da görevlendireceği bir yetkili tarafından iptal edilmesi gerekirken bu ilkeye aykırı olarak yönetmelikte encümen tarafından ayrıca karar alınmaması gerektiğine dair düzenlemeye rağmen belediye encümenince ruhsatın iptali yönünde işlem tesis edildiği görüldüğünden işlemde yetki yönünden hukuka uyarluk görülmemiştir.”¹⁷

Yukarıdaki kararda da görüleceği üzere yetkide paralellik ilkesi gereği işlemi tesis eden makam işlemi geri almaya da yetkili sayılmaktadır. Daha önce de dile getirildiği şekilde farklı bir makamca tesis edilecek olan

DİPNOT

1 H.W.R. Wade, C.F. Forsyth, Administrative Law, 8. Baskı, Oxford, 2000, s. 853.

2 Kemal Gözler, Anayasa Hukukunun Genel Teorisi, C.1, 2011, s. 306.

3 Turgut Tan, İdare Hukuku (İdare Hukuku), Gün. 6. Baskı, Ankara 2017, s.290; **Şeref Gözübüyük / Turgut Tan**, İdare Hukuku C. 1, Genel Esaslar, Gün.

7. Bası, Ankara 2010, s. 465 / 492; **Yıldızhan Yayla**, İdare Hukuku, İstanbul 2011, s.120; **Kazım Yenice / Yüksel Esin**, Açıklamalı, İcraatlı, Notlu İdari Yargılama Usulü, Ankara 1983, s. 46-48.

4 Şeref Gözübüyük/Turgut Tan, s. 465.

5 Turgut Tan, İdare Hukuku, s.224-224.

6 Turgut Tan, İdare Hukuku, s.224-224.

7 Kemal Gözler, İdare Hukuk Dersleri (İdare Hukuk Dersleri), 8.Baskı, Bursa 2009, s. 266.

8 Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 19.10.2018).

9 Bahtiyar Akyılmaz/ Murat Sezginer, Türk İdare Hukuku, Ankara 2017, s. 419.

10 T.C. Anayasası, “Madde 6 - Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.” “Madde 123 - İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça

verdiği yetkiye dayanılarak kurulur.” (9/11/1982 tarih, 17863 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete).

11 Metin Günday, İdare Hukuku, 11. Baskı, Ankara 2017, s. 169.

12 Kemal Gözler, İdare Hukuku Dersleri, s. 336-337.

13 Emre Can, İdari İşlemin Şekli Unsuru, İstanbul 2017, s. 12-13.

14 Hüseyin Bilgin, İdari İşlemin Şekli Unsuru, Adalet Dergisi, S. 31, Y. 2008, s. 209.

15 Yıldızhan Yayla, İdare Hukuku, İstanbul 2011, s. 129.

16 Kemal Gözler, Mahalli İdareler Hukukuna Giriş, Bursa 2018, s. 201.

17 Danıştay 8. Dairesi, E. 2013/5211 K. 2013/8692 T. 26.11.2013.

to be a superior- subordinate relationship as per legal doctrine.

Albeit the principle of hierarchy, it may be possible to revoke the transaction with a “reverse action” by the public body authorised by the law since statutory power has been enforced.

B. Exceptions of the Principle of Formal Parallelism

1. Enforced by the Law

The parallelism in competence is a principle accepted by doctrine and case law. Therefore, some to this principle can be made by law. In cases where the law sets forth otherwise or empower another authority to reverse and cancel the transaction in question, the parallelism in competence does not apply.¹⁸ In a decision on the issue, the Council of State clarified the situation of the principle of parallelism in competence against legal regulations:

“It is not possible to make an interpretation on the authority and procedure of appointment as to the nature, powers and responsibilities of the duties in cases where the law clearly defines the authority and procedure for appointment.”¹⁹

2. The Hierarchy of Norms

Another exception of the parallelism in competence principle emerges from the hierarchy of norms. In the hierarchy of norms, the norm and transaction in the lower step can be removed or changed by and with the norm and process in upper step without the application of principle of parallelism in competence. For example, the Presidential Decrees is superior to the ministry regulations; the regulations of the ministries are superior than the regulations of the authority subordinate to the ministry’s hierarchy. Therefore, the President, may abolish and amend the regulations of the ministries’ regulations and the ministers may abolish and amend the regulations of the authorities subject to their hierarchies without complying with the principle of parallelism in competence.²⁰

aksi işlemler yetkisizliğe sebebiyet verir ve işbu kararda da aynı tüzel kişilik içerisindeki organların kanunlarla verilen yetkileri kullanırken birbirlerinin yerine geçerek işlem yapmaları ancak kanunun verdiği açık izinle mümkündür. Belediye başkanı ile belediye encümeni arasındaki ilişki doktrinde “organlar arasında ilişki” olarak tanımlanmaktadır.

Bu ilişki aynı tüzel kişilik içerisinde de yer alsa, organlara tanınan yetkilerin paylaşılması dolayısıyla, paylaşım imkân veren düzenlemenin varlığıyla birlikte “tersi bir işlemle” ortadan kaldırılması mümkün olacaktır.

B. Yetkide Paralellik İlkesinin İstisnaları

1. Kanunlarla Öngörülen İstisnalar

Yetkide paralellik ilkesi öğreti ve içtihat tarafından kabul edilmiş bir ilkedir. Bu yüzden bu ilkenin aksi kanun tarafından düzenlenebilir. Kanunun aksini düzenlediği veya işlemin geri alınmasını, iptal edilmesini başka bir makama verdiği durumlarda yetkide paralellik ilkesi uygulama alanı bulmaz.¹⁸ Danıştay konuya ilişkin bir kararında yetkide paralellik ilkesinin yasal düzenlemeler karşısındaki durumunu net bir şekilde belirlemiştir:

“Yasa ile atama yetki ve usulünün açıkça belirlendiği durumlarda, görevlerin niteliğine, yetkilerine ve sorumluluklarına göre, atama yetki ve usulünde yorum yapılması da mümkün bulunmamaktadır.”¹⁹

2. Normlar Hiyerarşisi Bakımından Öngörülen İstisna

Yetkide paralellik ilkesinin bir diğer istisnası normlar hiyerarşisi bakımından ortaya çıkar. Normlar hiyerarşisinde üst basamakta yer alan norm ve işlem ile alt basamakta yer alan işlem yetkide paralellik ilkesi söz konusu olmaksızın kaldırılabilir veya değiştirilebilir. Örneğin, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, bakanlık yönetmeliklerinden; Bakanlık yönetmelikleri, bakanlığın hiyerarşisine tabi makamın yönetmeliklerinden üstündür. Dolayısıyla Cumhurbaşkanı, bakanlık yönetmeliklerini; bakanlar, kendi hiyerarşilerine tabi makamların yönetmeliklerini yetkide paralellik ilkesine uymaksızın ilga edebilir ve değiştirebilirler.²⁰

3. The Case Law

The principle of parallelism in competence shall be applied unless no counter judicial decision. In such cases promoting derogations, this principle shall not be applied.²¹ It is not compulsory to apply the principle of parallelism in competence in the case that an administrative act is established for the sake of application of the judicial decisions. The Council of State has come to the conclusion that this noncompliance to principle of formal parallelism is not contrary to the law in that respect, since the underlying reason lies behind the idea of application of a judicial decision.²²

3. Mahkeme Kararlarının Uygulanması Bakımından Getirilen İstisna

Yetkide paralellik ilkesi ancak aksine bir yargı kararının olmadığı durumlarda uygulanabilir. Aksi yönde mahkeme kararı bulunan durumlarda yetkide paralellik ilkesinden bahsedilemez.²¹ Yargı kararlarının uygulanması amacıyla idarenin işlem tesis ettiği durumlarda da yetkide paralellik ilkesinin uygulanması zorunlu değildir. Danıştay konuya ilişkin bir kararında yetki ve usulde paralellik ilkesine uyulmamasının altında yargı kararını uygulama düşüncesi yattığı için bu uymamanın hukuka aykırı olmadığı sonucuna varmıştır.²²

C. The Principle of Congruent Form

Within the scope of principle of parallelism in procedure, unless otherwise provided by the law, the procedure used for the establishment of a legal action shall also be used to amend or abrogate that transaction. It is important to note that this is not only an exception to the principle of parallelism in procedure, but also an exception to formal parallelism. The authority that will revoke the administrative action shall act in accordance with the principle of “parallelism in procedure and form”.²³ In a decision of the Council of State, the legal action which result in the dismissal of a university rector is found contrary to law on the fact that the rector was not dismissed by following the same procedure as he was elected and appointed by

C. Usulde Paralellik İlkesi

Usulde paralellik ilkesi kapsamında bir işlemin tesisi için kullanılan usul, kanunun aksini öngörmediği halde –ki bu da yalnızca usulde paralellik ilkesinin değil aynı zamanda hem yalnızca yetkide paralellik ilkesinin hem de yetki ve usulde paralellik ilkesinin bir istisnası niteliğindedir– o işlemin değiştirilmesi, ilga edilmesi için de kullanılmalıdır. İdari işlemi geri alacak makamın “usulde ve şekilde paralellik” ilkesine uygun davranması gerekir.²³ Danıştay bir kararında üniversite rektörünün Yüksek Öğretim Kurumları Yasası’nın 13. Maddesi uyarınca kademeli seçimlerden sonra cumhurbaşkanı tarafından seçilerek atanmasına rağmen görevden alınırken aynı usulün izlenmemesini usulde paralellik ilkesine

the President after the gradual elections as per the article 13 of the Law on Higher Education Institutions.²⁴

There are cases where principle of parallelism in procedure is not applied as the case of principle of parallelism in competence. It is stated that the principle of parallelism in procedure is a principle aimed at establishing legal certainty, so that it can be neglected in cases where it does not provide any practical benefit.²⁵

D. Exceptions to the Principle of Parallelism in Procedure

If there is a legal arrangement on the contrary as in the case with the principle of parallelism in competence, the

aykırı bularak görevden alma kararını hukuka aykırı bulmuştur.²⁴

Yetkide paralellik ilkesinde olduğu gibi usulde paralellik ilkesinin de uygulanmadığı durumlar mevcuttur. Usulde paralellik ilkesinin hukuki güveni tesis etme amacını taşıyan bir ilke olduğu, bu nedenle pratik bir fayda sağladığı durumlarda ihmal edilebileceği belirtilmektedir.²⁵

D. Usulde Paralellik İlkesinin İstisnaları

Yetkide paralellik ilkesinde olduğu gibi aksine bir yasal düzenleme varsa bu durum usulde paralellik ilkesinin de istisnası oluşturur. Kanunda bir idari işlemin geri alınması, kaldırılması veya iptal edilmesi konusunda

principle of formal parallelism shall be disregarded. It is not compulsory to apply the principle of parallelism in procedure if applicable procedural rules are provided by law for the withdrawal, removal or cancellation of an administrative act.²⁶

In the same way, the principle of parallelism in procedure remains ineffective in administrative proceedings for the execution of a court order. In line with this, the Council of State held that there was no violation of the law in the revocation of an administrative act which was carried out in accordance with the principle of parallelism in procedure where such process was carried out in order to enforce a court decision.²⁷

In addition, the norm in the lower step can be removed or changed with the superior norm in line with the hierarchy of norms. At this point, the principle of parallelism in procedure shall not be applied.²⁸

The formal parallelism principle has been applied in regulatory acts (subordinate legislation /quasi legislation). So it is rather difficult to say that the principle of parallelism in procedure do not imply over individual administrative acts. (i.e. individual transactions).²⁹ Following the same procedures in the case of revoking or re-enacting these transactions will not be appropriate due to the nature of the individual transactions.³⁰ For example, it is not possible to assert that an officer appointed by the exam may only be discharged by an exam.³¹ Moving from this, it can be concluded that the principle of parallelism in procedure is not applied in individual administrative procedures as strictly as in regulatory processes.

belli usul kuralları öngörölmüş ise usulde paralellik ilkesinin uygulanması zorunlu değildir.²⁶

Aynı şekilde bir mahkeme kararının yerine getirilmesi amacıyla yapılan idari işlemlerde usulde paralellik ilkesi devre dışı kalır. Buna paralel olarak, Danıştay bir kararında, mahkeme kararını uygulamak amacıyla usulde paralellik ilkesi gözetilmeden yapılan iptal işleminde hukuka aykırılık bulmamıştır.²⁷

Ayrıca, normlar hiyerarşisi bakımından üst basamakta yer alan norm ile alt basamakta yer alan norm veya işlem kaldırılabilir veya değiştirilebilir. Bu noktada usulde paralellik ilkesi uygulama alanı bulmaz.²⁸

Düzenleyici olmayan idari işlemlerde usulde paralellik ilkesi genel bir geçerliliğe sahip değildir. Usulde paralellik ilkesi düzenleyici idari işlemler için genel bir geçerliliğe sahip bir ilkedir. Ancak, düzenleyici nitelikte olmayan idari işlemler için, yani bireysel işlemler için, usulde paralellik ilkesinin genel bir geçerliliğe sahip olduğunu söylemek oldukça zordur.²⁹ Bireysel işlemlerin yapıları gereği bu işlemlerin iptal edilmelerinde veya değiştirilmelerinde aynı usulün izlenmesi için doğasına uygun olmayacaktır.³⁰ Örnek vermek gerekirse sınavla seçilip atanmış bir memur görevden alınırken sınavla işine son verilmesi gerektiğini söylemek mümkün değildir.³¹ Buradan hareketle, bireysel idari işlemlerdeki usulde paralellik ilkesinin düzenleyici işlemlerdeki kadar katı uygulanmadığı sonucuna varılabilir. Disiplin cezası verme işlemlerinde usulde paralellik ilkesi uygulanmaz. Disiplin işlemleri daha önce gerçekleşen idari işlemin “karşıt işlemi” değil, bağımsız bir işlem teşkil eder.³² “Usulde

FOOTNOTE

18 Kemal Gözler, İdare Hukuku, V.1, 2nd Edition, Bursa 2009, p.757.

19 Council of State 5th Chamber, decision dated 21.11.1996 and numbered E. 1996/795, K. 1996/3565.

20 Kemal Gözler, İdare Hukuku, p.886.

21 Ramazan Çağlayan, İdari Yargılama Hukuku, 7th Edition, Ankara 2015, p.451.

22 Council of State 5th Chamber, decision dated 06.11.1996 and numbered E.1996/1997, K.1996/3334.

23 İsmet Giritli/Pertev Bilgen/Tayfun Akgüner, İdare Hukuku, 3rd Edition, İstanbul 2008, p.1011.

24 Council of State 8th Chamber, decision dated 13.10.1997 and numbered E.1996/5256, K. 1997/2729.

25 Turgut Tan, İdari İşlemin Geri Alınması, Ankara 1970, p. 115 (Cited by **Emre Can**, İdari İşlemin Sekil Unsuru, İstanbul 2017, p. 432.).

26 Council of State 5th Chamber, decision dated 07.12.1987 and numbered E.1987/987, K.1987/1694.

27 Council of State 5th Chamber, decision dated 24.06.2011 and numbered E.2011/433, K.2011/3618.

28 Kemal Gözler, İdare Hukuku, p. 886.

29 Chapus, Droit Administratif General, op. cit., V.1, p. 1127 (Cited by: **Kemal Gözler**, İdare Hukuku Volume: 1, 2nd Edition, Bursa, p. 882).

30 Yahya Kazım Zabunoğlu, İdare Hukuku, V. I, Ankara 2012, p. 346.

31 Kemal Gözler, İdare Hukuku, p. 882.

32 Yahya Kazım Zabunoğlu, p. 346; **Kemal Gözler**, İdare Hukuku V. I, 2nd Edition, Bursa 2009, p. 883.

33 Kemal Gözler, İdare Hukuku, p. 883.

34 Emre Can, İdari İşlemin Sekil Unsuru İstanbul 2017, sp. 431.

35 Conseil d'Etat, 25 April 1958, Societe Laboratoires Geigy, RDCE, 1958, p. 236 (Cited by: **Kemal Gözler**, İdare Hukuku Volume:1, 2nd Edition, Bursa 2009, p. 884).

36 Chapus, Droit Administratif General, op. cit., V.1, p. 1127; Auby ve Drago, op. cit., V.II, s.290; Isaac, op. cit., p. 311 (Cited by: **Gözler**, İdare Hukuku Volume: 1, Bursa 2009, p. 881).

37 Supreme Military Administrative Court 1st Chamber, decision dated 25 January 1994 and numbered E.1993/542, K.1994/232, Askeri Adalet Dergisi, Issue 91, September 1994, p. 201 (Cited by: **Kemal Gözler**, İdare Hukuku Volume: 1, Bursa 2009, p. 881).

The principle of formal parallelism is not applied in disciplinary actions. Disciplinary acts are not an “opposing action” of the previous administrative action, but rather an independent actio.³² *The principle of formal parallelism is a valid principle for opposing actions, rather than independent actions. For instance, the sanction of depose from the civil service is not an “opposing action” of the appointment to the civil service; but an independent action itself. The opposite action of the assignment process is “dismissal” The principle of parallelism in competence and procedure is applied not for “depose from the civil service” but for dismissal.*³³ As the suspension as an interim measure is a transaction per se, it is contrary to the purpose and legal nature of the principle of parallelism in procedure to assert that it is mandatory to apply such procedure in these actions.³⁴

The principle of formal parallelism is not applied if not required by the applicable law. Such cases may concern the public order. If public order may require withdrawal or revoke of such transaction, the legal action may be withdrawn without following same procedure.³⁵

The principle of parallelism may not be applied in the discretionary power of the administration. This principle applies only in the statutory procedures envisaged for the legal action.³⁶ At this point, the Supreme Military Administrative Court held that in the case where an official has applied a discretionary procedure in establishing a transaction, it is not obligatory to comply with the same procedure to remove such transaction.³⁷

*paralellik ilkesi başlı başına bağımsız işlemler için değil, ancak “karşıt işlem”ler için geçerli bir ilkedir. Örneğin, devlet memurluğundan çıkarma cezası devlet memurluğuna atama işleminin “karşıt işlemi” değil; başlı başına bir işlemdir. Atama işleminin, karşıt işlemi, “azil”dir. Yetkide ve usulde paralellik ilkesi, “devlet memurluğundan çıkarma cezası” için değil, azil işlemi için uygulanır.*³³ Geçici tedbir niteliğindeki görevden uzaklaştırma kararı başlı başına bir işlem niteliğinde olduğundan bu işlemde usulde paralellik ilkesinin uygulanmasının zorunlu olduğunu söylemek ilkenin getiriliş amacına ve hukuki niteliğine aykırıdır.³⁴

Kolluk tedbirleri alanında usulde paralellik ilkesi uygulanmaz. Kolluk tedbirlerinin söz konusu olduğu haller kamu düzenini ilgilendiren hallerdir. Kamu düzeninin korunması o işlemin geri alınmasını, değiştirilmesini gerekli kılıyorsa, belli bir usule uyularak yapılan işlem o usule uyulmaksızın geri alınabilir.³⁵

İhtiyari usullerde, usulde paralellik ilkesi uygulanmaz. Usulde paralellik ilkesi ancak işlemin yapılması için öngörülmüş olan zorunlu usullerde geçerlidir.³⁶ Askeri Yüksek İdare Mahkemesi konuya ilişkin bir kararında, idarenin bir işlemi yaparken hukuk açısından zorunlu olmadığı halde bir usul uyguladığı durumlarda, bu işlemi ortadan kaldırmak için aynı usule uyulmasının zorunlu olmadığı sonucuna varmıştır.³⁷

DİPNOT

18 Kemal Gözler, İdare Hukuku, s.757.

19 Danıştay 5. Dairesi, E. 1996/795, K. 1996/3565, T. 21.11.1996.

20 Kemal Gözler, İdare Hukuku, s.886.

21 Ramazan Çağlayan, İdari Yargılama Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2015, s.451.

22 Danıştay 5. Dairesi, E.1996/1997, K.1996/3334, T. 06.11.1996.

23 İsmet Giritli / Pertev Bilgen /

Tayfun Akgüner, İdare Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2008, s.1011.

24 Danıştay 8. Dairesi, E.1996/5256, K. 1997/2729, T. 13.10.1997.

25 Turgut Tan, İdari İşlemin Geri Alınması, Ankara 1970, s. 115(Nakleden: **Emre Can**, İdari İşlemin Şekil Unsuru, s. 432.).

26 Danıştay 5. Dairesi, E.1987/987, K.1987/1694, T. 07.12. 1987.

27 Danıştay 5. Dairesi, E.2011/433, K.2011/3618, T. 24.06.2011.

28 Kemal Gözler, İdare Hukuku, s. 886.

29 Chapus, Droit Administratif General, op. cit., C.1, s. 1127 (Nakleden: **Gözler**, İdare Hukuku Cilt: 1, 2. Baskı, Bursa 2009, s. 882).

30 Yahya Kazım Zabunoğlu, İdare Hukuku, C. I, Ankara 2012, s. 346.

31 Kemal Gözler, İdare Hukuku, 2.Baskı, Bursa 2009, s. 882.

32 Yahya Kazım Zabunoğlu, s. 346; **Kemal Gözler**, İdare Hukuku, s. 883.

33 Kemal Gözler, İdare Hukuku, s. 883.

34 Emre Can, İdari İşlemin Şekil Unsuru, s. 431

35 Conseil d'Etat, 25 Nisan 1958, Societe Laboratoires Geigy, RDCE, 1958, s. 236 (Nakleden: **Kemal Gözler**, İdare Hukuku Cilt:1, 2.Baskı, Bursa 2009 s. 884)

36 Chapus, Droit Administratif General, op. cit., C.1, s. 1127; Auby ve Drago, op. cit., C.II, s.290; Isaac, op. cit., s. 311 (Nakleden: **Gözler**, İdare Hukuku Cilt:1, 2.Baskı, Bursa 2009, s. 881)

37 Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesi, 25 Ocak 1994 Tarih ve E.1993/542, K.1994/232, Askeri Adalet Dergisi, Sayı 91, Eylül 1994, s. 201 (Nakleden: **Kemal Gözler**, İdare Hukuku Cilt: 1, 2.Baskı, Bursa 2009, s. 881)

IV. CONCLUSION

The principle of formal parallelism stipulates that the process of revoking or re-enacting an administrative act shall also be subject to the same procedure. Although the principle of formal parallelism has not been yet regulated by the law, it has become one of the administrative law principles adopted in the decisions of the Council of State. It seems that this principle has been shaped in accordance with the needs of the administrative law. It can be argued that the implementation has been shaped and flexed on grounds of procedural economy and the nature of interference with fundamental rights and freedoms. The exceptions as a result of case law are important to reveal the importance of the principle in administrative law. *Rationae loci*, for example, may not be required in the execution of court decisions and this case is a result of the flexibility arisen from the necessities. The above mentioned exceptions shall be narrowed or in contrast, enlarged in line with social needs. This flexibility considered as a result of the principle of the legality of the administration, may be achieved by balancing between the reliance in government and the needs of the individual in terms of legal certainty. ■

IV. SONUÇ

Yetki ve usulde paralellik ilkesi açıklandığı üzere tesis edilen bir işlemin değiştirilmesi veya kaldırılması işleminin de yine aynı usule tabi olarak ve aynı yetkili idari makamlarca yapılması zorunluluğunu öngörmektedir. Yetki ve usulde paralellik ilkesi mevzuatta düzenlenmemekle beraber, Danıştay kararlarında kabul edilen idare hukuku ilkelerinden biri olmuştur. Bu ilkenin idare hukukunun ihtiyaçları doğrultusunda şekillendiği ve esnetildiği görülmektedir. Usul ekonomisi gerekleri ve temel hak ve hürriyetlere müdahale niteliği dikkate alınarak bu ilkenin uygulamasının şekillendiği iddia edilebilir. Söz konusu ilkeye getirilen istisnaların çokluğu, ilkenin idare hukukundaki önemini göstermek bakımından önemlidir. Örneğin, yetki unsuru gibi oldukça pozitif düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilen bir konunun mahkeme kararlarının uygulanması bakımından aranmayışı, ihtiyacın doğurduğu bir esnekliktir. Bugün ileri sürülen istisnaların da ileride ihtiyaçlar doğrultusunda daralması veya genişlemesi söz konusu olacaktır. İdarenin kanuniliği ilkesinin bir sonucu olarak değerlendirilen bu ilkenin, hukuki öngörülebilirlik açısından bireylere sağladığı güvence ve ortaya çıkan ihtiyaçlar arasında kurulacak denge ile bu esneklik sağlanabilir. ■

BIBLIOGRAPHY

- Kemal Gözler**, Anayasa Hukukunun Genel Teorisi, V.1, 1st Edition, Bursa 2011
Şeref Gözübüyük/Turgut Tan, İdare Hukuku V.1, Genel Esaslar, 7th Edition, Ankara 2010
Turgut Tan, İdare Hukuku, 6th Edition, Ankara 2017
Kemal Gözler, İdare Hukuku Dersleri, 8th Edition, Bursa 2009
Bahtiyar Akyılmaz/ Murat Sezginer, Türk İdare Hukuku, 1st Edition, Ankara 2017
Metin Günday, İdare Hukuku, 11th Edition, Ankara 2017
Emre Can, İdari İşlemin Şekil Unsuru, 1st Edition, İstanbul 2016
Hüseyin Bilgin, İdari İşlemin Şekil Unsuru, Adalet Dergisi, p. 31, 2008
Yıldızhan Yayla, İdare Hukuku, İstanbul 2011
Kemal Gözler, Mahalli İdareler Hukukuna Giriş, 1st Edition, Bursa 2018
Kemal Gözler, İdare Hukuku, 2nd Edition, Bursa 2009
Ramazan Çağlayan, İdari Yargılama Hukuku, 7th Edition, Ankara 2015
Yahya Kazım Zabunoğlu, İdare Hukuku, V. I, Ankara 2012.
Kazım Yenice / Yüksel Esin, Açıklamalı, İçtihatlı, Notlu İdari Yargılama Usulü, Ankara 1983,
Turgut Tan, İdari İşlemin Geri Alınması, Ankara 1970.
İsmet Giritli/Pertev Bilgen/Tayfun Akgüner, İdare Hukuku, 3rd Edition, İstanbul 2008.

KAYNAKÇA

- Kemal Gözler**, Anayasa Hukukunun Genel Teorisi, C.1, 1.Baskı, Bursa 2011
Şeref Gözübüyük/Turgut Tan, İdare Hukuku C.1, Genel Esaslar, 7. Bası, Ankara 2010
Turgut Tan, İdare Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2017
Kemal Gözler, İdare Hukuk Dersleri, 8.Baskı, Bursa 2009
Bahtiyar Akyılmaz/ Murat Sezginer, Türk İdare Hukuku, 1.Baskı, Ankara 2017
Metin Günday, İdare Hukuku, 11.Baskı, Ankara 2017
Emre Can, İdari İşlemin Şekil Unsuru, 1. Baskı, İstanbul 2016
Hüseyin Bilgin, İdari İşlemin Şekil Unsuru, Adalet Dergisi, S. 31, 2008
Yıldızhan Yayla, İdare Hukuku, İstanbul 2011
Kemal Gözler, Mahalli İdareler Hukukuna Giriş, 1.Baskı, Bursa 2018
Kemal Gözler, İdare Hukuku, 2.Baskı, Bursa 2009
Ramazan Çağlayan, İdari Yargılama Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2015
Yahya Kazım Zabunoğlu, İdare Hukuku, C. I, Ankara 2012.
Kazım Yenice / Yüksel Esin, Açıklamalı, İçtihatlı, Notlu İdari Yargılama Usulü, Ankara 1983,
Turgut Tan, İdari İşlemin Geri Alınması, Ankara 1970.
İsmet Giritli/Pertev Bilgen/Tayfun Akgüner, İdare Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2008.